

1. HLÁSKOSLOVNÉ ZHODY A ROZDIELY SLOVENČINY A ČEŠTINY

1.1 ZÁKLADNÁ HLÁSKOSLOVNÁ CHARAKTERISTIKA SLOVENČINY A ČEŠTINY AKO ZÁPADOSLOVANSKÝCH JAZYKOV

Slovanské jazyky sa rozdeľujú do troch základných skupín: *východoslovanské jazyky* – ruský, bieloruský, ukrajinský, *západoslovanské jazyky* – český, slovenský, poľský, hornolužická a dolnolužická srbčina, *južnoslovanské jazyky* – srbský, chorvátsky, bulharský, slovinský a macedónsky jazyk (porov. aj Béličová, 1998).

SLOVANSKÉ SPISOVNÉ JAZYKY

VÝCHODOSLOVANSKÁ SKUPINA	JUŽNOSLOVANSKÁ SKUPINA	ZÁPADOSLOVANSKÁ SKUPINA
BIELORUŠTINA RUŠTINA UKRAJINČINA	BULHARČINA MACEDÓNČINA CHORVÁTČINA SLOVINČINA SRBČINA	ČEŠTINA POLŠTINA SLOVENČINA DOLNOLUŽICKÁ SRBČINA HORNOLUŽICKÁ SRBČINA

- Z pohľadu diachronie sa pre západoslovanské jazyky uvádzajú tieto spoločné znaky:
- striednica *c* za skupinu **tj* (**tj* > *c*): slovenčina: *svieca* – čeština: *svíce* – poľština: *świeca* – horná lužická srbčina: *swěca*);
 - striednica *dz* (*z*) za skupinu **dj* (**dj* > *dz* (*z*): s. *medza* – č. *mez* – p. *międza* – hls. *mjeza*);
 - zachovanie skupiny **kv-* (s. *kvet* – č. *květ* – p. *kwiat* – hls. *kwět*);
 - zachovanie skupiny **gv-* (**gv* > *hv*), napr. s. *hviezda* – č. *hvězda* – p. *gwiazda* – hls. *hwězda*;
 - metatéza likvid **TerT* → *TreT* (s. *breh* – č. *břeh* – p. *brzeg* – hls. *břeh*), **TorT* → *TroT*, *TraT* (s. *krava* – č. *kráva* – p. *krowa* – hls. *kruwa*), *orT*, *olT* → *roT*, *loT*, v slovenčine → *raT*, *laT* (s. *laket* – č. *loket* – p. *lokiet* – hls. *loché*, – s. *rastlina* – č. *rostlina* – p. *roślina* – hls. *rostlina*);
 - spoluhlásková skupina *-dl-* (s. *radlo*, *radlica* – č. *rádlo*, *radlice* – p. *radlo*, *radlica* – hls. *radlo*, *radlica*);
 - v zsl. jazykoch prebehla kontrakcia (*-aja* → *-á* (*-a*): s. *dobrá* – č. *dobrá* – p. *dobra* – hls. *dobra*);
 - spoločná je aj tzv. tretia palatalizácia *ch* > *š*: s. *všetko* – č. *všetchno* – p. *wszystko* – hls. *wšitko*.
- Čeština spolu s poľštinou majú isté spoločné znaky, ktoré ich odlišujú od slovenčiny, napr. početnejšie hláskové alternácie; bohatšiu deklináciu (sedem pádov), skloňovanie maskulín typu *kolega*, *poeta* čiastočne podľa ženského vzoru; častejšie používanie prídavných a prechodníkov; prítomnosť minulého prechodníka; rozlišovanie rodov aj v pluráli minulého času sloviess; častejšie použitie pasíva; početné zložené súvetia, najmä v písanej podobe textov; bohato zastúpené archaické javy v hláskosloví, morfológii. Špecifickými znakmi sú v slovenčine neutralizácia kvantity; dlhé *ř*, *ř*; stúpavé diftongy *ia*, *ie*, *iu*, *ô* a výslovnosť spoluhláskových skupín *šp*, *št*, *šk* v prevzatých slovách; v češtine sú to hláska *ř*; klesavé diftongy *ou*, *eu*, *au* atď.

1.1.1 ZÁKLADNÁ HLÁSKOSLOVNÁ CHARAKTERISTIKA SLOVENČINY

- najvyšší počet vokálov a diftongov (19) a druhý najnižší počet konsonantov (27) v rámci západoslovanských jazykov;
- korelácia kvantity vokálov, ktorá má fonologickú platnosť (*latka* – *látka*, *sud* – *súd*), a to 7 párov krátkych a dlhých vokalických hlások (*a* – *á*, *e* – *é*, *i* – *í*, *o* – *ó*, *u* – *ú*; *l* – *l̄*, *r* – *r̄*);